

Utviklingen i alderspensjon pr. 31. mars 2013

Notatet er skrevet av: Iren Amundsen, Espen Steinung Dahl, Oddbjørn Haga, 07.05.2013.

Utviklingen pr. 31. mars 2013

Ved utgangen av 1. kvartal 2013 er det 769 000 alderspensjonister, en økning på 37 600 eller 5,1 prosent fra samme tidspunkt året før.

I aldersgruppa 62-66 år mottar 61 200 personer alderspensjon. Dette utgjør 21,1 prosent av befolkningen i denne aldersgruppa. Tilsvarende andel i 2012 og 2011 var henholdsvis 15,5 og 6,2 prosent.

Selv om antall alderspensjonister øker, er veksten lavere enn for ett år siden. Antall nye alderspensjonister som ble registrert i løpet av 1. kvartal 2013 er 19 500 personer, en nedgang på 16 prosent fra 1. kvartal 2012.

Pensjonsreformen

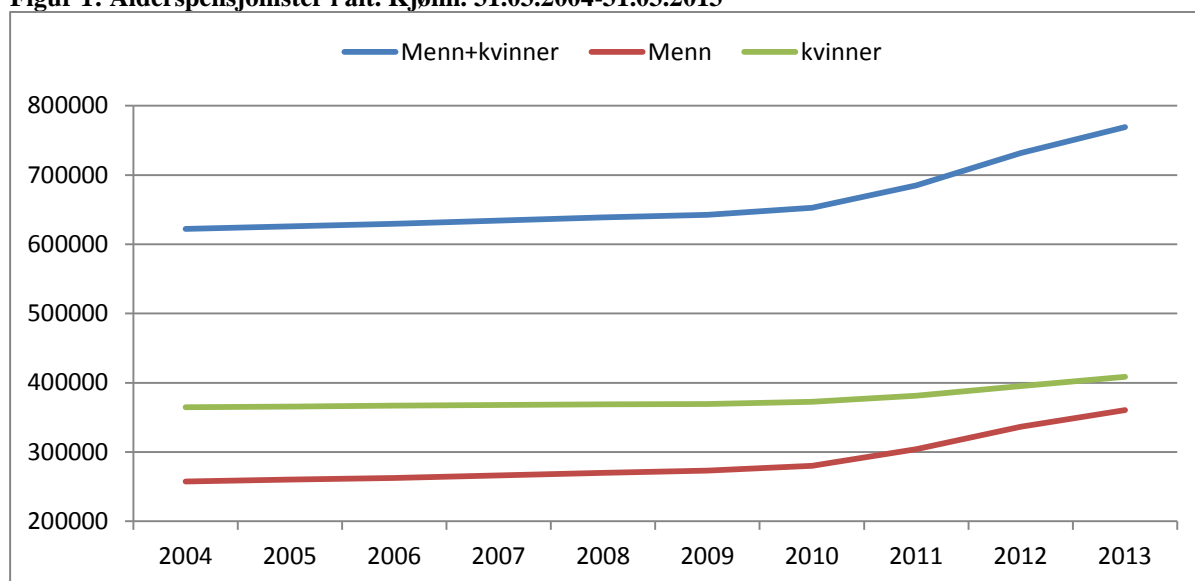
Fra og med 1. januar 2011 trådte den nye ordningen for alderspensjon i kraft. Fra det tidspunkt har mange rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Man kan velge å ta ut hel pensjon eller gradert pensjon; 20, 40, 50, 60, eller 80 prosent. I tillegg er det også mulig å kombinere alderspensjonen med andre ytelser, for eksempel gradert uførepensjon.

Antall alderspensjonister

Antall alderspensjonister økte med 37 600 fra 31. mars 2012 til 31. mars 2013, slik at antall personer som mottar alderspensjon ved utgangen av 1. kvartal 2013 er **769 000**. Menn står for 63,8 prosent av økningen, noe som utgjør 24 000 personer. Selv om andelen menn med alderspensjon er økende, avtar veksten i andelen menn noe sammenliknet med de to foregående årene. Til sammenlikning stod menn for 70,4 prosent av økningen fra 31. mars 2011 til 31. mars 2012 og 73,3 prosent av økningen fra 31. mars 2010 til 31. mars 2011. Kvinner har altså en høyere andel av økningen i 2013 sammenliknet med 2011.

Figur 1 viser utviklingen i antall alderspensjonister fra 2004 fram til i dag. Veksten har vært langt kraftigere i årene 2011-2013 enn tidligere i perioden. Dette skyldes pensjonsreformen og at den nedre aldersgrensen for uttak av alderspensjon ble redusert fra 67 til 62 år. Pr. 31. mars 2004 var det drøyt 107 000 flere kvinnelige alderspensjonister enn mannlige alderspensjonister. Som figuren viser har forskjellen mellom kjønnene sunket betraktelig etter innføringen av pensjonsreformen. Pr. 31. mars 2013 er forskjellen drøyt 48 000.

Figur 1: Alderspensionister i alt. Kjønn. 31.03.2004-31.03.2013

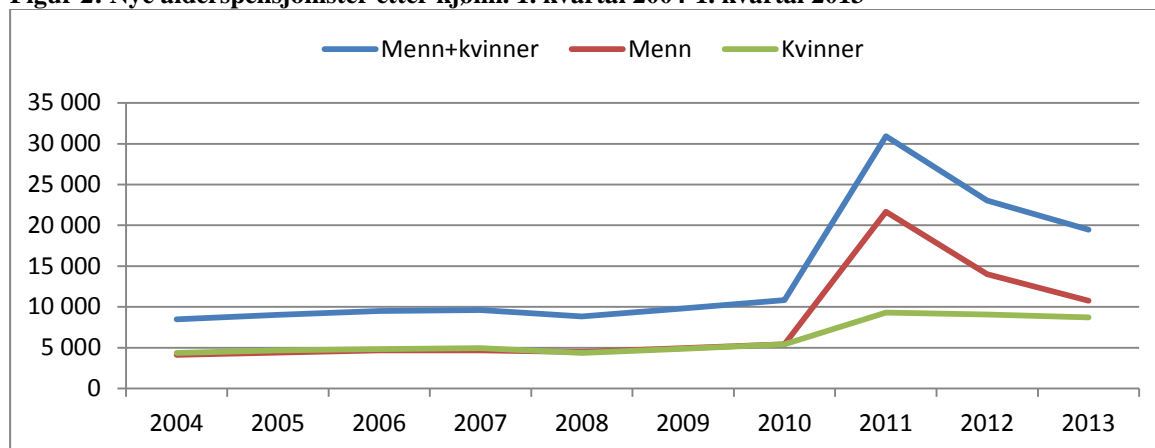
Nye alderspensionister

Antall nye alderspensionister i 1. kvartal 2013 er 19 400, mens antall nye i 1. kvartal 2012 var 23 000, dvs. en nedgang på 3 600, eller 15,6 prosent. Nedgangen har vært størst blant mennene. Den totale nedgangen i antall nye alderspensionister skyldes først og fremst at færre har tatt ut alderspensjon i aldersgruppa 62-66 år hittil i år sammenliknet med året før.

Det er særlig mange som tar ut alderspensjon ved fylte 67 eller 62 år. Av de nye alderspensionistene i 1. kvartal 2013 var andelen som tok ut pensjon ved 67 år og 62 år henholdsvis 49,5 prosent og 28,0 prosent for menn. For kvinner var andelen 74,5 prosent og 11,2 prosent. Se figur 3.

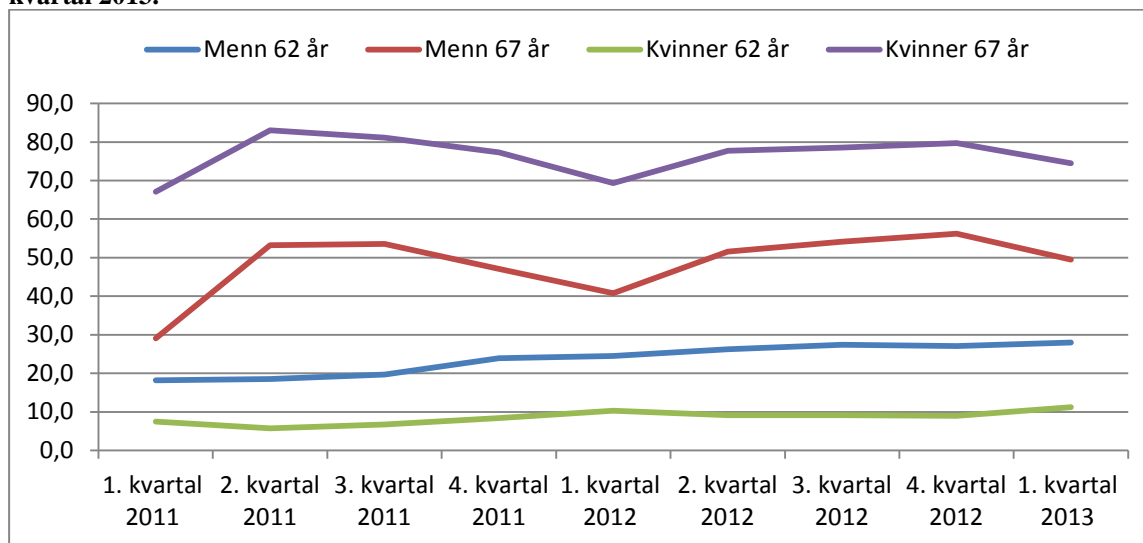
Blant dem som tar ut alderspensjon fra 67 år er det mange som har overgang fra andre pensjoner som uførepensjon, gjenlevendepensjon eller AFP. I 1. kvartal var det ca. 5 000 av de nye alderspensionistene 67 år som hadde overgang fra uførepensjon, dvs. drøyt to av fem.

Figur 2: Nye alderspensionister etter kjønn. 1. kvartal 2004-1. kvartal 2013*

*Tall for 2009 er beregnet

Figur 3: Nye alderspensjonister 62 og 67 år etter kjønn. Andel i forhold til alle nye. 1. kvartal 2011- 1. kvartal 2013.

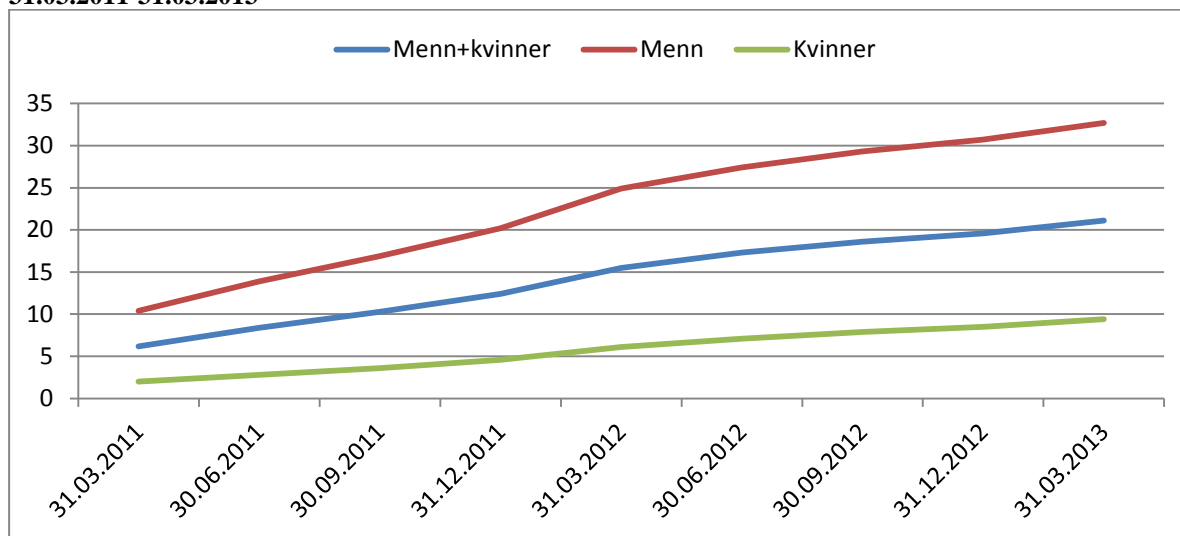
Aldersgruppa 62-66 år og kjønnsforskjeller

Etter at pensjonsreformen trådte i kraft 1. januar 2011 er det mange som har rett til alderspensjon fra og med fylte 62 år. Kvinner har i langt mindre grad enn menn benyttet seg av muligheten til å ta ut alderspensjon før fylte 67 år. Viktige årsaker er at kvinner i mindre grad enn menn oppfyller vilkåret for å ta ut tidlig alderspensjon, og at flere kvinner allerede mottar full uførepensjon eller andre pensjoner. Blant dem som har muligheten til å ta ut tidlig alderspensjon, ser vi allikevel at andelen menn har vært omtrent dobbelt så høy som andelen kvinner. En mulig årsak til dette er blant annet at kvinner har lengre forventet levealder enn menn og derfor i større grad er tjent med å utsette uttaket av alderspensjon. Se seinere i notatet.

Ved utgangen av 1. kvartal 2013 utgjør aldersgruppa 62-66 år 61 200 alderspensjonister. Dette er en økning på 16 400 fra samme periode i fjor. Menn utgjør 78 prosent av alle i aldersgruppa 62-66 år, mot 80,5 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2012.

21,1 prosent av 62-66 åringene i befolkningen har tatt ut alderspensjon ved utgangen av 1. kvartal 2013. Tilsvarende tall på samme tidspunkt i 2012 og 2011 var hhv 15,5 prosent og 6,2 prosent. Det er store forskjeller på menn og kvinner. 32,7 prosent av mennene og 9,4 prosent av kvinnene i befolkningen er alderspensjonister når de er mellom 62 og 66 år. Se figur 4.

Figur 4: Alderspensionister 62-66 år etter kjønn. Andel av befolkningen i samme aldersgruppe. 31.03.2011-31.03.2013

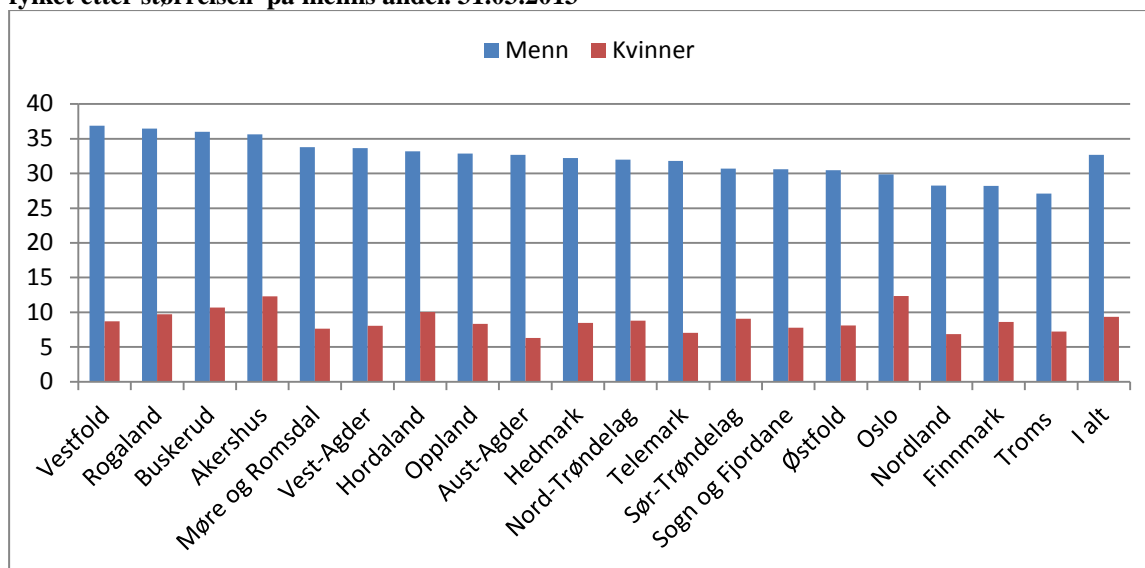

Fylkesfordeling

Akershus har den høyeste andelen 62-66-åringene i forhold til det totale antallet alderspensionister i fylket med 9,4 prosent. Lavest andel har Nordland med 6,7 prosent. Sogn og Fjordane har den høyeste andelen alderspensionister 85 år og over med 18,3 prosent, mens Finnmark ligger lavest med 12,0 prosent. Disse forskjellene har sammenheng både med forskjeller i uttaksadferd og i alderssammensetningen i fylkene.

Vestfold har høyest andel alderspensjon i gruppa 62-66 år med 36,9 prosent. Troms er lavest med 27,1 prosent. Blant kvinnene er Akershus og Oslo høyest, begge med 12,3 prosent og Aust-Agder lavest med 6,3 prosent. Se figur 5.

Figur 5: Alderspensionister 62-66 år etter kjønn og fylke. Andel av befolkningen 62-66 år i det enkelte fylket etter størrelsen på menns andel. 31.03.2013

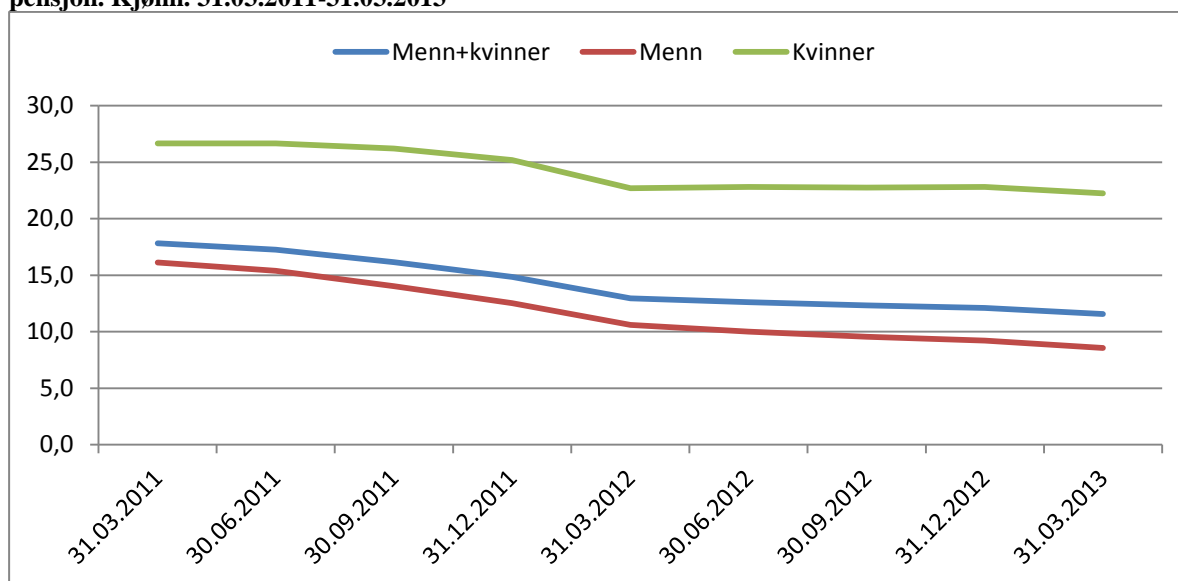

Gradert pensjon lite brukt

Av de 184 000 som tok ut alderspensjon etter nye regler ved utgangen av 1. kvartal 2013 er det 8 000 som har tatt ut gradert pensjon. Gradert pensjon har vært mer populært blant kvinner enn blant menn. 11,6 prosent av alderspensjonistene i alderen 62-66 år mottok gradert pensjon ved utgangen av 1. kvartal 2013. For kvinner var denne andelen 22,2 prosent, mens den var 8,5 prosent for menn.

Som figur 6 viser har både menns og kvinners andel med gradert pensjon gått ned siden den nye pensjonsordningen trådte i kraft 1. januar 2011.

Figur 6: Alderspensjonister 62-66 år med gradert pensjon etter kjønn. Andel i forhold til alle med pensjon. Kjønn. 31.03.2011-31.03.2013

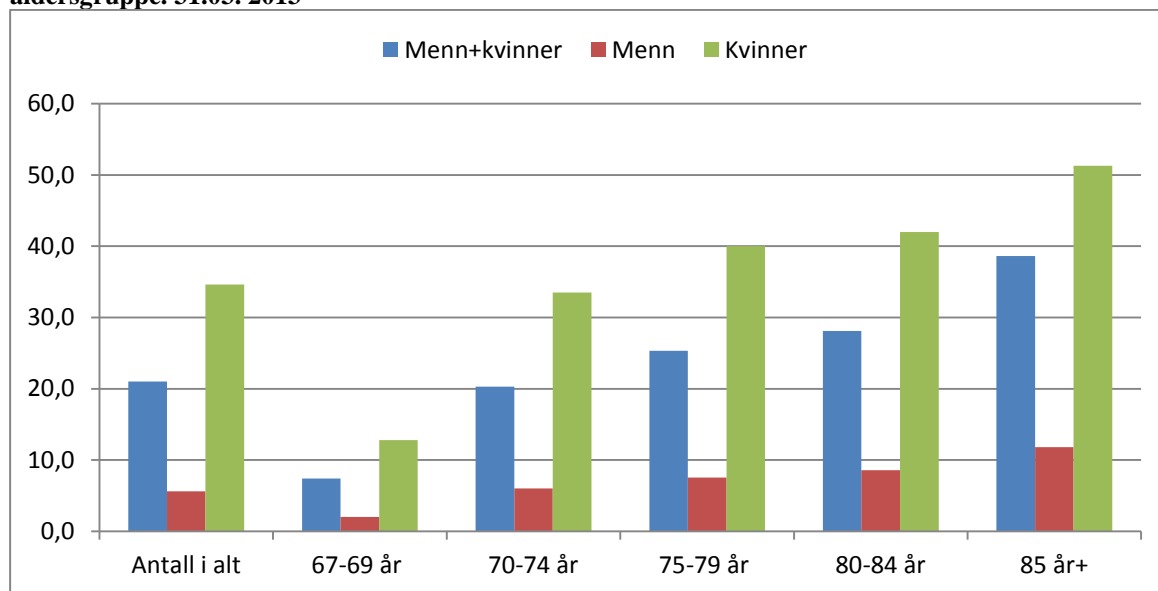
Av de 179 000 alderspensjonistene i alderen 62-70 år som hadde mulighet til å endre uttaksgrad pr. 31. mars 2013, er det 6 400, dvs. 3,6 prosent, som har benyttet seg av denne muligheten siden de ble alderspensjonister første gang, 3,9 prosent av mennene og 3,1 prosent av kvinnene. Andelen som har endret uttaksgrad øker, naturlig nok, med tiden som pensjonist. Det er pensjonister som har hatt vedtak om alderspensjon i 25 måneder eller mer som har størst andel med endret uttaksgrad; hhv. 9,8 prosent av mennene og 7,5 prosent av kvinnene.

Minstepensjonister

Antall alderspensjonister med minstepensjon ved utgangen av 1. kvartal 2013 er 162 000, dvs. en nedgang på nærmere 23 000 fra utgangen av 1. kvartal 2010 (tall for 2011 og 2012 finnes ikke). Andelen er 21,0 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2013 mot 33,0 prosent ved utgangen av 1. kvartal 2004. Andelen kvinner blant minstepensjonistene var 87,5 prosent pr. 31. mars 2013, omtrent samme andel som pr. 31. mars 2004. Andelen kvinnelige minstepensjonister sett i forhold til *alle* kvinnelige pensjonister viser imidlertid stor nedgang i tiårs-perioden. Nærmere halvparten av de kvinnelige alderspensjonistene var minstepensjonist ved utgangen av 1. kvartal 2004 mot drøyt en av tre ved samme tidspunkt i 2013.

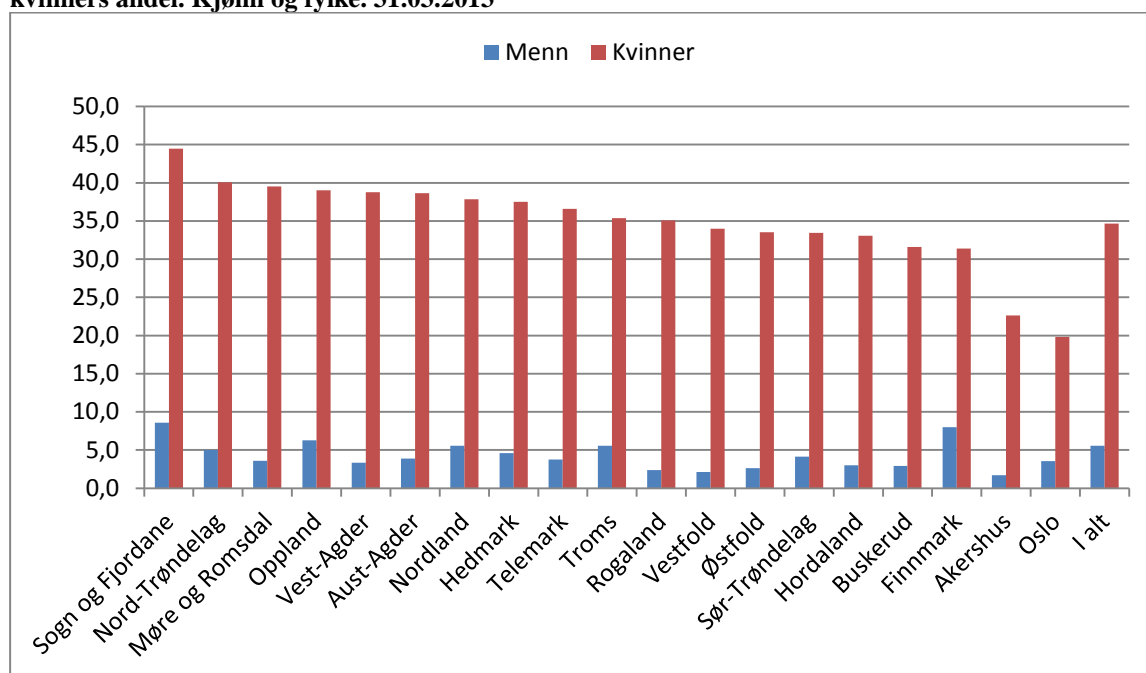
Figur 7 viser er det stor forskjell på andelen minstepensjonister, både kjønns- og aldersmessig. Vi ser at det ikke er så stor forskjell på de to aldersgruppene 75-79 år og 80-84 år, mens andelen gjør et hopp til den eldste aldersgruppa.

Figur 7: Minstepensjonister etter kjønn og alder. Andel av alle alderspensjonister i den enkelte aldersgruppe. 31.03. 2013

Oslo og Akershus har desidert lavest andel alderspensjonister med minstepensjon, med hhv 12,7 og 12,8 prosent. Buskerud har lavest andel av de øvrige fylkene med 18,1 prosent, mens Sogn og Fjordane har høyest andel minstepensjonister med 27,4 prosent.

Figur 8: Minstepensjonister etter kjønn og fylke. Andel av alle alderspensjonister etter størrelsen på kvinnerns andel. Kjønn og fylke. 31.03.2013

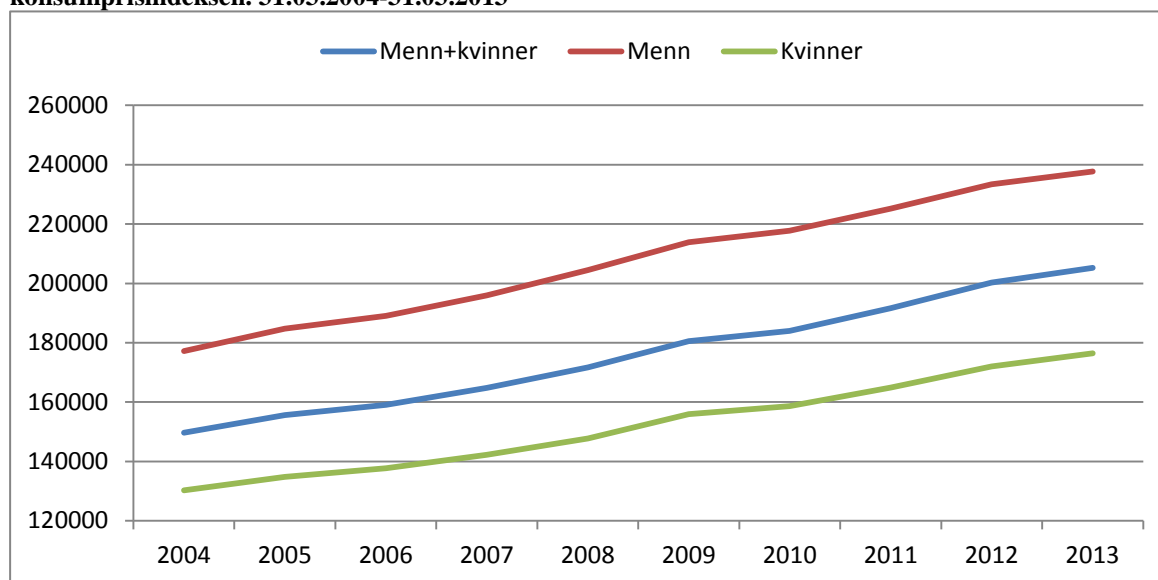
Gjennomsnittlig pensjon

Menn har en gjennomsnittlig årlig alderspensjon på 237 700 kroner og kvinner 176 500 kroner pr. 31. mars 2013. Kvinnenes pensjon utgjør dermed 74,2 prosent av mennenes. Pr. 31. mars 2004 utgjorde kvinnenes pensjon 73,5 prosent av mennenes pensjon. Den gjennomsnittlige årlige pensjonen (omregnet med konsumprisindeksen) har økt med 34,1 prosent for mennene og med 35,5 prosent for kvinnene fra utgangen av 1. kvartal 2004 til samme tidspunkt i 2013.

Tallene viser med andre ord en betydelig vekst i kjøpekraften blant alderspensjonister gjennom hele den siste tiårsperioden. Som del av pensjonsreformen har mange valgt å ta ut alderspensjon før fylte 67 år. De får da livsvarig lavere pensjon, men får til gjengjeld pensjon i flere år. I tillegg har det blitt mulig å ta ut gradert pensjon. Mange av de som har tatt ut alderspensjon tidlig, fortsetter også i fullt arbeid ved siden av pensjonen. Alt dette gjør at tallene i figuren trolig vil undervurdere den reelle utviklingen i kjøpekraften blant pensjonister i perioden 2011-2013.

Både for menn og kvinner er det aldersgruppa 85 år og over som har lavest pensjon fram til og med 2010. Aldersgruppa 62-66 år, som kom inn da den nye ordningen trådte i kraft fra 1. januar 2011, har lavest pensjon både for menn og kvinner ved utgangen av 1. kvartal 2011-2013. Dette skyldes først og fremst de fleksible uttaksreglene for alderspensjon, der pensjonen blir justert for gjenstående levealder på uttakstidspunktet. Tidlig uttak gir derfor lavere årlig pensjon. I tillegg er de fleste med gradert pensjon i aldersgruppa 62-66 år. Se figur 9.

Figur 9: Gjennomsnittlig årlig pensjon etter kjønn og alder. Beløp i kroner omregnet med konsumprisindeksen. 31.03.2004-31.03.2013

Blant mannlige alderspensjonister er det Akershus som har høyest gjennomsnittlig årlig pensjon pr. 31. mars 2013 med 263 700 kroner, blant kvinner er det Oslo som har høyest med 200 400 kroner.

Tilleggspensjon

Tilleggspensjon gis til alderspensjonister som har tjent opp pensjonspoeng gjennom å ha vært i arbeid eller hatt andre typer pensjonsopptjening. Andelen med tilleggspensjon har økt fra 90,1 prosent pr. 31. mars 2004 til 95,1 prosent pr. 31. mars 2013. Det er særlig blant kvinnene at andelen med tilleggspensjon øker, fordi stadig flere kvinnelige alderspensjonister har vært yrkesaktive. Økningen er fra 85,4 prosent til 92,5 prosent.

Skjermingstillegg til tidligere uføre

Fra februar 2012 får uføre som har overgang til alderspensjon ved 67 år et skjermingstillegg som del av alderspensjonen. Skjermingstillegget gir en delvis kompensasjon for levealdersjusteringen. Ved utgangen av 1. kvartal 2013 er det 43 200 alderspensjonister som mottar skjermingstillegg, dvs. en andel på 5,6 prosent i forhold til alle alderspensjonister. Ved utgangen av 1. kvartal 2012 var andelen 3,1 prosent.

Kombinert med uførepensjon

Det er ca. 2 400 personer som har alderspensjon i kombinasjon med gradert uførepensjon pr. 31. mars 2013. Pr 31. mars 2012 var tallet ca. 1 750.

Sysselsettingen blant eldre¹

Etter innføringen av pensjonsreformen kan man selv velge når man ønsker å ta ut alderspensjon, innenfor aldersintervallet 62–75 år.² Rundt fire av ti av de som har mulighet til å ta ut alderspensjon har valgt å gjøre dette før fylte 67 år. Men det viser seg at mange av disse også har valgt å fortsette i jobb. Figur 10 viser hvor stor andel av alderspensjonistene som kombinerer pensjon med arbeid.³ 65 pst. av alderspensjonistene mellom 62 og 66 år kombinerer pensjon med fortsatt arbeid. I forkant av uttak av alderspensjon var det 76 pst. av disse som var i arbeid. Det vil altså si at det var 85 prosent som fortsatte i jobb, selv om de tok ut alderspensjon.

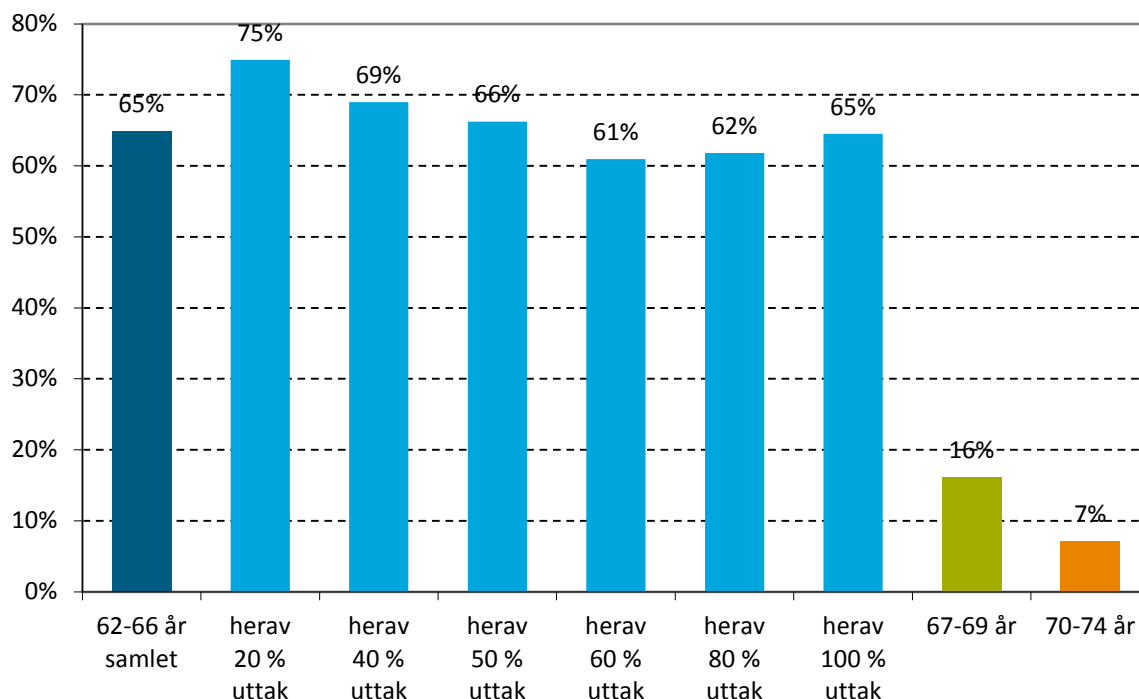
Andelen som fortsatt er i jobb varierer noe med uttaksgrad, hvor det er de med lavest uttaksgrad som i størst grad er i jobb. Kombinasjonen av arbeid og pensjon er i klart mindre grad brukt for de over 67 år.

¹ Denne statistikken gjelder utgangen av 4. kvartal 2012, mens statistikken om uttak av alderspensjon gjelder 1. kvartal 2013. Dette skyldes at sysselsettingstall ennå ikke er klare for 1 kvartal 2013.

² Uttak før 67 år krever en viss størrelse på opptjeningen.

³ Vi ser her kun på de som er i et arbeidstakerforhold, dvs. at de er registrert i NAVs arbeidstaker-/arbeidsgiverregister. Total andel som jobber ved siden av pensjonen vil være høyere, siden vi blant annet ikke inkluderer selvstendig næringsdrivende.

Figur 10. Alderspensionister 62-74 år etter alder og uttaksgrad. Andel som kombinerer pensjon med arbeid. Utgangen av 4. kvartal 2012.

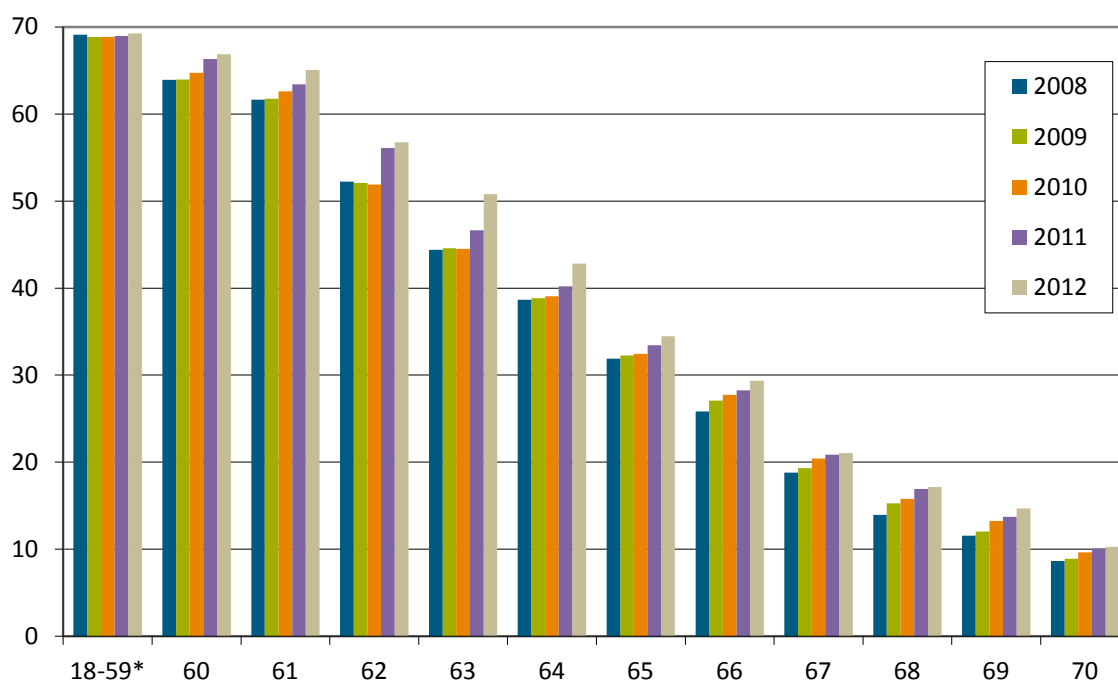

Mens Figur 10 viser at mange av de som har tatt ut alderspensjon fortsetter i jobb, ser vi i figur 11 på utviklingen i sysselsettingen totalt sett ved utgangen av 4. kvartal i 2008–2012. For de under 60 år har andelen sysselsatte vært relativt stabil siden 2008, med enkelte små svingninger som en følge av konjunktorendringer. Men for aldersgruppene 60 år og eldre har utviklingen vært positiv.

Vi ser en spesielt stor økning i sysselsettingsandelen for 62- og 63-åringer i 2011, og for 63- og 64-åringer i 2012. Dette er de årskullene som i størst grad har blitt berørt av pensjonsreformen hittil. Denne gruppen har allerede fra 62–63 år hatt mulighet til å ta ut alderspensjon, og samtidig fritt kombinere pensjon og arbeid uten at pensjonen blir avkortet. Blant eldre generasjoner var avtalefestet pensjon (AFP) eneste mulighet til tidligpensjon. AFP hadde tidligere svake arbeidsinsentiver, ved at pensjonen ble redusert om du hadde årlig arbeidsinntekt over 15 000 kroner. Slik fungerer fortsatt AFP-ordningen i offentlig sektor.

I tillegg til en positiv effekt av pensjonsreformen, ligger det også andre forklaringer bak de økte sysselsettingsandelene for de over 60 år. Blant disse forklaringene kan vi nevne høyere levealder, og dermed bedre helsetilstand blant de eldre. Dessuten har de som nå blir 60 år et høyere utdanningsnivå enn eldre årskull. I tillegg er det en generasjonseffekt blant kvinner, ved at de kvinnene som nå passerer 60 i større grad har vært yrkesaktive også tidligere i karrieren. Dette er en utvikling som sannsynligvis vil fortsette i de kommende årene.

Figur 11. Personer 18-70 år i registrert arbeid. Andel av befolkningen i samme aldersgruppe. Utgangen av 4. kvartal 2008-2012

. *=Aldersstandardiserte tall.

Prognose 2013-2020

Antallet alderspensjonister forventes å øke fra 760 000 i desember 2012 til om lag 800 000 i 2013 og en million i 2020. Det er en økning med 240 000 fra 2012 til 2020. Av dette skyldes 180 000 økning i antall personer 62 år og over i befolkningen, og 38 000 økning i andelen alderspensjonister under 67 år. Det resterende, om lag 22 000, skyldes hovedsakelig forventet økning i antall pensjonister bosatt i utlandet.

Pensjonsreformen ga anledning til å øke den årlige pensjonen ved å utsette uttaket av pensjon. Det er foreløpig få som pga. pensjonsreformen har utsatt uttaket til 68 år eller senere – dette gjelder under 1 000 personer så langt. Vi forventer heller ikke at dette vil endre seg vesentlig de nærmeste årene.

Alderspensjonistenes andel av totalbefolkningen forventes å øke fra 15 prosent i 2012 til 18 prosent i 2020.

Andelen alderspensjonister i forhold til befolkningen over 62 år forventes å øke fra 79 prosent i 2012 til 87 prosent i 2020. Antallet under 67 år vil øke kraftig fra 2012 til 2015 som følge av avviklingen av AFP etter gammelt regelverk i privat sektor.

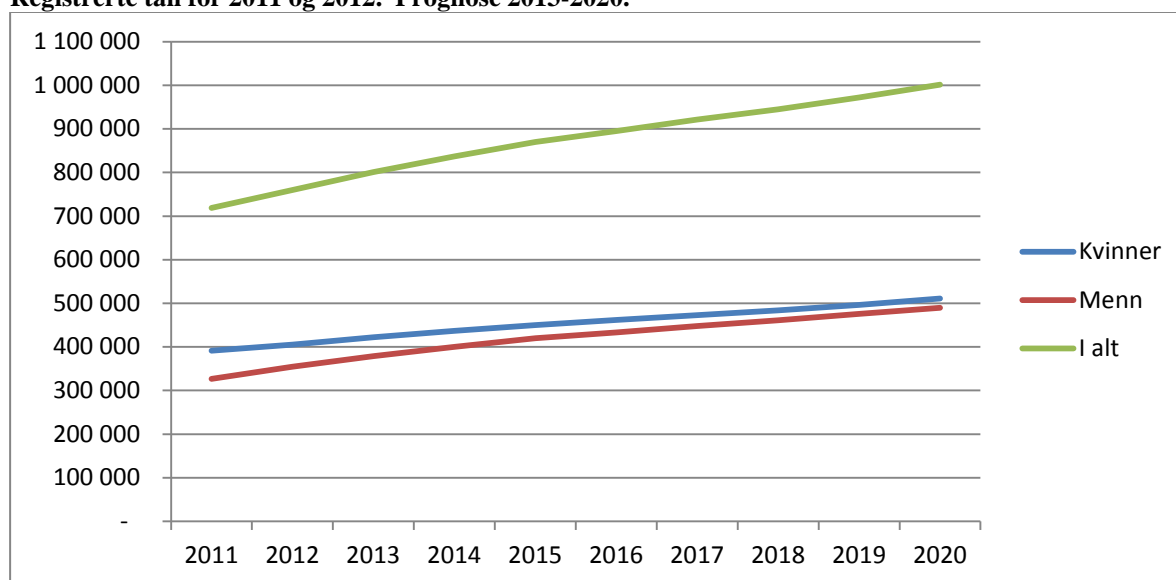
Alderspensjonister 67 år og over, som andel av befolkningstallet i samme alder, forventes å øke fra 104,3 prosent i 2012 til 107,4 prosent i 2020. Andelen er høyere enn 100 prosent på grunn av antall alderspensjonister bosatt i utlandet, og dette antallet øker som nevnt.

Alderspensionister i alder 62-66 år, som andel av befolkningen i samme alder, forventes å øke fra 19,8 prosent i 2012 til om lag 30 prosent i 2015, for deretter å øke svakt til 32 prosent i 2020.

For kvinner forventes andelen alderspensionister under 67 år å øke fra 8,5 prosent i 2012 til 15 prosent i 2015 og 19 prosent i 2020. For menn anslås andelene til hhv 31 prosent i 2012 og 45 prosent i 2015-2020. Andelen kvinner forventes å øke også etter 2015 fordi stadig flere kvinner vil oppfylle vilkårene for uttak av pensjon før fylte 67 år.

Det var ved utgangen av 2012 164 800 alderspensionister med minstepensjon, som var 21,7 prosent av alle alderspensionistene. I 2020 regner vi med at antallet vil ha sunket til om lag 130 000, som er 13 prosent av alderspensionistene. De fleste minstepensionistene vil fortsatt være kvinner.

Figur 12. Utvikling i antall alderspensionister.
Registrerte tall for 2011 og 2012. Prognose 2013-2020.

**Figur 13. Utvikling i antall alderspensjonister 62-66 år.
Registrerte tall for 2011 og 2012. Prognose 2013-2020.**

